

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Biskop Mangers preken 1. pinsedag 1941. — Hymne til Kristi Lekamsfest. — Lauda Sion. — Jesu høyhellige hjerte, livets og hellighetens kilde. — Tanker om en bok. — Herhjemme. — - og derute. — Et lite kursus i kirkelatin.

Biskop Mangers preken 1 pinsedag 1941.

Dere skal få kraft fra den Hellige Ånd og være mine vidner. Ap. Gj. 1, 8.

Kjære fermlinger, høytelskede i Herren.

Vi kristne av i dag har i aller høyeste grad til plikt å gjenoppvekke og levendegjøre i oss Fermingens nådegaver for at vi kan seire i de kamper, farer og vansker som vår tid har brakt over menneskeheden. Fermingens sakrament fyller oss jo med Guds ånd og Guds kraft, slik at vi er i stand til å leve etter vår tro, bekjenne vår tro, forsvare den og tåle alt, selv døden for dens skyld. Men Fermingen har også en sosial og apostolisk karakter, i og med at den vigslar de kristne til legapostolatet, så at de aktivt, med liv og sjel kan gå inn for sin kristentro og gjøre den kjent i verden.

Fermingens virkning og betydning finner gripende uttrykk i de seremonier som Kirken bruker ved meddelingen av dette sakrament. Biskopen strekker hendene ut over dem som skal fermes som tegn på at Gud låner dem sin sterke hånd i kampen for å bevare troen og leve etter den. Biskopen salver deres panne med hellig olje eller krisma som tegn på at den Hellige Ånd vigslar dem til den store, hellige kamp for kristentroen slik at de blir sterke nok til å kunne gå inn aktivt for troens og Kirkens sak. Biskopen gir dem et lite slag på kinnene som tegn på at de fra da av er Kristi stridsmenn og må være rede til å forsvare og tåle alt, ja til å gå i døden for troens skyld.

*

Den katolske Kirke har til alle tider lagt den største vekt på meddelingen av Fermingens sakra-

ment, og i dette har den fulgt Kristi og apostlenes eksempel. Vi vet hvor omhyggelig Kristus selv forberedte sine apostler på den Hellige Ånds komme, hvorledes han i sin avskjedstale gjentatte ganger talte til dem om det lys og den kraft som den Hellige ånd skulle gi dem, hvorledes han formante dem til selv i bønn og betraktning å forberede seg til denne store dag. Og vi vet fra «Apostlenes Gjerninger» hvor ivrige apostlene var i å meddele den Hellige Ånds nådegaver til de nye kristne med bønn og håndspålegging, så de måtte bli fylt med Guds kraft og bli sterke nok til å bekjenne sin tro, ja gi sitt blod for sin tro på Jesus Kristus.

Dette var særlig påkrevd i apostel- og martyrtiden, da de kristne var utsatt for store forfølgelser og deres liv alltid var truet. Men også i vår åndsfattige, brutale og materialistiske tid får Fermingens sakrament en særlig betydning. Det vi trenger i våre dager er en kristendom full av ånd og full av kraft og full av kjærlighet, en kristendom som er gjennomglødet av Guds ånd, av den Hellige Ånds levendegjørende kraft og innerlighet — for enten vil Kristi ånd seire, eller den antikristelige og materialistiske ånd vil styrte verden i hat og ødeleggelse. Det avhenger av om det gis nok av mennesker som er gjennomglødet av Åndens kristendom, for det er ikke brutalitet og tyranni, men *ånden*, som er den største makt i verden. Og her har vi alle en stor oppgave og et stort ansvar, hver og en, både du og jeg. Er vi med på å bryte ned ved vår likegyldighet, vår feighet og troløshet eller er vi oss bevisst den oppgave og det ansvar som vi har

fått i Fermingen: å gjøre Kristi ånd levende i oss selv og i verden?

Ja, det vi trenger i vår tid er en kristendom som er så sterk og levende at den kan skape hellig begeistring, dødsforaktende bekjennermot, altomfattende kjærlighet, en kristendom som står over maktvilje, maktbud og politiske retninger og som ikke lar seg påvirke av tidens omskiftelser eller herskende strømninger, men som springer ut av sjelens kraft og glød, — den kraft og den glød som den Hellige And fyller vår sjel med på Fermingens dag og som er like sterk i motgang, krig og forfølgelse som når freden og lykken smiler til oss. For vi må være klar over én ting: ikke kristendom, men frafallet fra kristendommens ånd og lov har frembrakt den nåværende krisetid, forvirring og ødeleggelse. En ny og bedre ordening kan derfor bare bygges opp av mennesker og på mennesker som er gjennomtrengt og oppglødet av Kristi ånd og Kristi lov. Det har nå engang i to tusen år vært Guds plan, og ingen makt i verden kan forandre eller omstyrte den uten å styrte verden og menneskeheten i avgrunnen.

*

Det særegne, det karakteristiske ved den Hellige Ånds virkning i menneskesjelene er nettopp dette at han får den ild til å brenne som Kristus har brakt til jorden. Det er ikke nok for oss kristne, for oss katolikker særlig i vår tid, å være av hine alminnelige hverdagsmennesker, som er hverken gode eller dårlige. Nei. Vi må være fyr og flamme når det gjelder Guds sak og når det gjelder Kirkens sak, fyr og flamme når det gjelder å praktisere vår tro, forsvare den og gjøre den kjent i verden, fyr og flamme når det gjelder å oppfylle både våre standspplikter og våre religiøse plikter. Slappe, interesseløse kristne er bare halve mennesker, halve kristne, som viker tilbake for det minste offer, det minste besvær. Med slike kristne er Guds sak ikke tjent og kan den ikke fremmes.

Det er bare de kristne som var gjennomglødet av en hellig ild, av den Hellige Ånds kraft, som er blitt store helgener. Det er bare disse begeistrede kristne som har omvendt og erobret verden for Kristus. Dersom den Hellige Ånds ildtunger ikke hadde frembrakt annet enn alminnelige hverdagskristne, da ville Kirken ikke telle den store martyrske som i edel begeistring ga liv og blod for sin tro, den ville ikke romme hine utalte hellige og heltedige menn og kvinner som ofret alt for Kristi navns skyld — nei, da ville kristendommen

aldri ha erobret verden. Har vi moderne kristne enda så meget av Kristi ånd og Kristi ild at vi er rede til å bruke våre krefter til å vinne verden for Kristus? Det ser nesten ut som om vi, som dog teller mange hundre millioner, har så lite glød i sjelen at vi ikke engang makter å bevare kristendommens ånd i verden.

Og likevel er det uomstøtelig sannhet: det som den Hellige Ånds nådegaver har frembrakt i apostlene, i martyrene, i alle dem som har kjempet for sin tro og Kristi sak, det vil de også frembringe i oss, dersom vi åpner vårt hjerte for å motta dem og er villige til å bruke dem og virke med dem. Kom derfor, Gud Hellige And, tenn i oss din kjærlighets ild så vi må oppflattes og brenne for vår hellige tro, for alt det som er skjønt og edelt og med hellig tross og forakt viser tilbake alt det som er lavt og gement, alt det som strider mot vår tro og vår Kirke.

*

Høytelskede i Herren, ved Fermingen får vi eller har vi fått den Hellige Ånds nådegaver som gjør oss dyktige til å være helstøpte kristne, kristne med karakter og bekjennermot, kristne med glødende begeistring og dyp innerlighet. Til oss står det å bruke disse gaver, så Kristi ånd blir levende og virksom i oss. Den dag skal komme, da den evige dommer vil spørre oss hvorledes vi har brukt de kostbare talenter som vi har fått på Fermingens dag. Og da må fermingskorset på vår panne kunne gi vitnesbyrd om vår heltedige og offervillige innsats for å bevare, forsvare og utbrede vår kristentro. Ja, dette fermingskors må i all evighet stråle på vår panne som et herlighetsfullt tegn på at vi trofast har kjempet under Kristi banner, at vi ikke forgjeves har fått den Hellige Ånds nådegaver.

Mine kjære fermlinger, fermingskorset blir tegnet på deres panne i en tid som er overmåte tung og skjebnesvanger både for Kirken og fedrelandet, men husk at fermingens ånd er kilden til deres kraft og styrke. Bevar denne ånd i deres hjerte og da vil dere gå seierrike gjennom livet og gjøre den herligste innsats for de store idealer, som opptar våre tanker og våre ønsker. Ja, dersom dere vandrer henede i den Hellige Ånds lys, i den Hellige Ånds kraft, i den Hellige Ånds kjærlighet, da vil ingen makt i verden kunne rive freden og lykken ut av deres hjerte og dere vil en dag få de gode og trofaste stridsmenns overmåte store lønn.

Amen.

Hymne til Kristi Lekamsfest.

(Av «Latinske hymnor og sekvenser»
ved Ragnhild Foss.)

*Or himmelhøgd gjekk Ordet ut,
men ikkje burt frå faderfamn;
i riket sitt han gav oss lut,
fyrr heim han før til himmelhamn.*

*På ferdi si til kross og grav,
av vennen sin til fiend seld,
seg sjølv som livsens brød han gav
til flokken sin den siste kveld.*

*Han gav sin lekam og sitt blod
til føde for kvar hungriq sjel,
so mannen skapt i dette to
skal livet få og verta sæl.*

*Som mannens barn han vart vår bror,
og føda vår på nattverdsbord;
og offerlammet vårt på jord
i Himmerik vert løn so stor.*

*Du eine, sanne offerlam
som opnar himmeldør for oss,
fri oss frå ufred, krig og skam,
ver styrken vår i naud og kross!*

*Trieining, du vår store Gud,
i deg me livsens lukke fann.
Lat oss ditt lov i heilagt skrud
få syngja i vårt fedreland!*

LAUDA SION

Det er sommertid i Neapel — og månens sølv streber etter å forjage den dystre mørkestemning som sydens netter alltid er preget av. Hele byen sover — nei, ikke hele byen. Ut fra en enslig klostercelle lyser det ennå. Det er en fattig og trang celle men dog avgir den bolig for en av de største ånder som noen gang har levet: St. Thomas av Akvina, som ettertiden har gitt det betegnende navn «doctor angelicus».

Tett inn til cellens vindusgitter står munkens hvite skikkelse i bønn og meditasjon. Beskrevne pergamentruller dekker hele det store eketresbord — den siste linje er nedprentet og pavens oppdrag er skjedd fyldest. Den ydmyke munk i den snevre celle er ferdig med sin ærefulle oppgave, betrodd ham av den Hl. fader Urban IV og som går ut på å utarbeide det kirkelige officium for den nyinnstiftede Kristi Legemsfest og skrive en avhandling om den hellige eukaristi.

Det er med innerlig glede og takk at St. Thomas har tatt fatt på arbeidet — i uavbrutt bønn om Guds nåderike bistand har han skrevet blad på blad ferdig uten å unde seg hvile. Hele hans liv har jo alltid vært en vandring i ly av Tabernaklet, det samspill mellom Guds nåde og menneskekjærlighet som ene eukaristien formår å skape og opprettholde. Og nå har han samlet all sitt livs erfaring, sin barndoms jubel og kampfylte ungdomsglede, sin manndoms arbeidsrike lykke, og innlagt alt i et verk til ære for den eukaristiske Frelser. Hans kjæreste gjerning er fullbrakt.

Hva tenker den ensomme munk nå på mens han står ved vinduet? Søker hans tanker greven av Akvinas stolte borg, hvor han som barn alltid følte seg innerlig tiltrukket av altrets mysterium? Tenker han på de stille timer på Monte Cassino, hvor den alvorlige gutt i dyp andakt knelte foran Tabernaklet, ene fylt av tanken på «det søtete, av himlen skjenkte brød», som han i en av sine bønner kaller det? Eller tenker han på de tunge kamper han som yngling måtte bestå i forening med den hl. kommunion? Hvorledes han som ung student ved Neapels berømte høyskole fant hjelp og kraft til å motstå alle ungdommens fristelser og farer hver gang han nød «styrkens brød»? Og da rikdom og ære lokket den fornemme grevesønn og foreldrene med makt ville forhindre ham i å følge prestekallet, da er det atter den i brødets skikkelse skjulte Frelser som gjør hans sjel så offerglad, uovervinnelig og sterk.

På alt dette tenker St. Thomas. Sitt hele liv har han i disse dager sett dra forbi sitt indre blikk — i lyset av altrets kjerter. Takknemmelighet og kjærlighet har inspirert hans begeistrede hyldest til det aller helligste sakrament. Nå ligger verket ferdig på hans bord og i morgen vil ridende klosterbud birnge det til det evige Roma — ordensbrødre vil legge det ned foran kristenhetens overhodes føtter, og paven vil gjøre det kjent for all verden.

Da reddes det ydmyke munkehjerte og tvil bemektiger seg hans sjel — tvil om hans tunge ansvarsfulle oppgave nå også er lykkes. Et engstende spørsmål reiser seg: hvorledes tør menneskehånd og mennesketanke nærme seg det største av alle mysterier og hvordan kan mennesketunge kunne finne de riktige ord? Hans blikk glir søkende over

cellens nakne vegger til det stanser ved den lidende Frelser på korset, der han vet at hjelp alltid er å finne. Ydmyk som et barn tar han pergamentrulene i hånden og kneler ned for det urgamle krusifiks om hvilket klosterlegenden vet å berette at det kan bevirke undere. Med dyp fromhet og barnlig tillit rekker han sitt verk opp til Kristusskikkelsen — men er det ikke som det lidende ansikt forklares av et gledens lys? Bøyer ikke det tornekronte hode seg i kjærlighet ned mot den knelende munk? Og nå klinger i nattens stillhet den korsfestedes stemme til ham: «Du har skrevet vel om meg, Thomas! Hvilken lønn begjærer du?»

«Du har skrevet vel om meg — — —» som morgendugg faller ordene på det urolige hjerte. Stille bøyer den knelende skikkelse seg enn dypere — — «hvilken lønn begjærer du —?» — — — Da løftes bedende kjærlighetsflammende menneskeøyner seg mot Frelseren og bønnfallende, lengselsfullt hvisker St. Thomas:

«Herre, jeg vil deg og bare deg alene!»

«Bare deg alene» — dette har alltid vært hjerteslaget i St. Thomas' liv. Intet annet visste han å svare — intet annet hadde han ønsket og strebt etter — intet annet begjærte han nå og i all framtid. Kristus alene! I kjærlighet og troskap har han unnfanget sine herlige ord slik de siden toner ned gjennom århundrer — til oppbyggelse for vi som lever i dag. År etter år har mennesker fulgt Guds Sønn i brødets skikkelse ut på gater og streder

smykket til hans ære, og har sunget det mektige «Lauda Sion, salvatorum — —» til hans ære og lov. Også vi gjør det i år som andre år — med vårt «Tantum ergo — —» skyter vi alle dagliglivets sorger og bekymringer til side og setter takkens ord i stedet for klager og beklagelser.

Måtte det bli av varighet — ikke bare gjelde den korte stund vi vandrer i prosesjonen! Måtte vi få kraft til *alltid* å kunne ombytte klage med takk, hver gang selvmedlidenheten frister oss! Vi har så meget å takke for og vi glemmer det så lett når bekymringens malmstrøm truer med å rive oss med seg og tumle oss til bunns.

«Herre, jeg vil deg og bare deg alene —» jeg søker *deg* i alt og alle jeg møter på min vei — jeg søker *din* kjærlige mening med alle hendelser, i all motgang — i mine fienders som mine venners hjerter. Jeg søker din kjærlighets lys over min vei, og jeg tenner mitt lys ved din kjærlighets flamme i det aller helligste sakrament. Hjelp oss nå til i en formørket verden hvor hat og fiendskap råder grunnen, hvor mismot og frykt behersker så mange sjeler, å bringe *ditt* lys, *din* kraft, *din* tro, håp og kjærlighet ut til menneskene — å gjøre alt, og alle meddelaktig i vår største skatt:

O salutaris hostia,
qua coeli pandis ostium.
Bella premunt hostilia.
Da robur, fer auxilium!

Jesu høyhellige hjerte, livets og hellighetens kilde.

Livets og hellighetens kilde er Jesu hellige hjerte, for fra dette hjerte, åpnet med soldatens spyd da Han hang på korset, gikk Kirken fram, kjøtt av Hans kjøtt, blod av Hans blod: «Men en av soldatene åpnet Hans side med et spyd, og straks fløt det blod og vann ut» (Jhs. XLX, 34). Kirken er ikke annet enn Jesu hjerteblod utgydt for syndernes frelse og dåpens vann som fra Jesu Jesu Kristi blod har fått kraft til å være «Gjenfødingsbadet og fornyelsen ved den Hellige Ånd» (Tit III, 5). Ved denne sin forening med kirken er Frelseren blitt den nye Adam, stamfar for den rettferdiggjorte og levendegjorte menneskeslekt. (I. Kor. XV, 22 og 45, Hebr. II, 12, 14). For gjennom Kirken og ved Kirken strømmer livet fra Frelserens hjerte, det evige, guddommelige liv, ut til alle mennesker. Kirken er frukten av Jesu Kristi korsdød, frukten av det offer Han bar fram da «Han en gang for alle ofret seg selv» (Hebr. VII, 28).

Kirke — eukaristi — kjærlighet er derfor tre uttrykk for ett og det samme: Enheten med Jesus Kristus, Kristusværen og Kristusliv. Alle tre er de med til å bygge opp Jesu Kristi mystiske legeme og gjøre Hans soningsdød og frelsesoffer nærværende og aktuelt for hvert eneste menneske. De løfter Golgataofferet ut av historien og inn i

dagliglivet, løfter det opp fra å være et historisk faktum til å bli en stadig levende og vedvarende virksom realitet i den enkeltes liv.

Kirkens innerste vesen er enhet med Kristus, identiteten med Frelseren: Kristus er Kirken, og Kirken er Kristus: «Hans legeme og Hans fylde som oppfyller alt i alle (Ef. I, 23). Derfor elsker Kristus kirken og hengir seg for den, så Han kan framstille den for seg i herlighet uten plett eller rynke eller noe slikt, men hellig og ulastelig» (Ef. V, 25—27).

Eukaristien bygger opp Kirken, nærer den og gir den liv og vekst til evighet. Nettopp i Eukaristien er det Kristus elsker Kirken og gir seg hen for den, gir den næring og pleie. I Eukaristien og ved Eukaristien er Jesus Kristus «Frelseren for sitt legeme», nærer Han den med sitt liv, så alle blir «lemmene på Hans legeme av Hans kjøtt og Hans ben» (Ef. V, 23—30).

Kirken lever av og ved Eukaristien og oppfyller derved Jesu ord: «Den som eter mitt kjøtt og drikker mitt blod, han blir i meg og jeg i ham. Slik som den levende Far har sendt meg, og jeg lever for Faderen, slik skal og den som eter meg, leve ved meg» (Jhs. VI, 56—57).

Kjærligheten er enhetens bånd, for Kirken —

Kristi mystiske legeme — kan bare leve i kjærlighet og av kjærlighet, leve i og av Jesu Kristi nåde. Ved kjærligheten er Frelseren knyttet innerlig til Faderen og lever i Ham. Ved den samme innerlige kjærlighet er Han også knyttet til oss mennesker og vil at vi skal leve i Ham. Derfor sier Han: «Bli i min kjærlighet!» (Jhs. XV, 9). Og Han ber innerlig til Faderen at vi alle må være ett, «så den kjærlighet du har elsket meg med, skal være i dem, og jeg i dem» (Jhs. XVII, 26).

Apostelen Paul har derfor ikke et mere brennende ønske for de troende enn at de må «bli rotfestet og grunnfestet» i denne kjærlighet (Ef. III, 17). Når den så får virke i vårt liv, da «skal vi i alle måter vokse i Ham som er hodet, Kristus. Av ham er hele legemet sammenføyd og forenet ved gjensidig samvirke av alle lemmer, etter den virksomhet som er tildelt hvert lem, så legemet kan vokse og bygge opp seg selv i kjærlighet» (Ef. IV, 15—16).

Vårt eget personlige liv får mening og verdi bare ved å gå opp i denne legemets enhet, livsenheten som er Kirken, Kristus. All vår gjerning må innpasses i lemmenes gjensidige samvirke, må ta sikte på det heles velferd. Slik — og slik alene blir egoismens dødbringende kulde holdt borte fra vårt liv. Vårt liv og vår gjerning må helt gjennomtrenges av Eukaristien, må gå helt opp i det liv den gir oss. For Frelseren har nettopp gitt oss dette brød «for verdens liv» (Jhs. VI, 51) at det skal være «principium actionis», kilden til alt vårt virke.

Sist, men ikke minst, må vårt liv forklares og helliggjøres av kjærligheten som er «fullkommenhets bånd» (Kol. III, 15), det ene nødvendige som gir alt annet verdi (1. Kor. XIII). Av kjærligheten må vårt liv gjennomtrenges, av den virksomme kjærlighet som er «gjerning i troen og arbeide» (1. Tes. I, 3), og som ene og alene gjør Gudslivet mulig i vår sjel: «Dersom vi elsker hverandre, blir Gud i oss, og Hans kjærlighet er fullkommen i oss» (I. Jhs. IV, 12). «Men om noen har denne verdens gods, og han ser sin bror lide nød, men lukker sitt hjerte for ham, hvorledes blir da Guds kjærlighet i ham?» (1. Jhs. III, 17). Den virksomme kjærlighet, troen virksom i gode gjerninger, den alene åpner sjelen for Gudslivet, gir den fruktbare grobunn for Kirken og Eukaristien.

Kirke — Eukaristi — kjærlighet, av Kristi åpne hjerte er de sprunget fram, av Hans Frelserhjerte som glødet av innerlig kjærlighet til Faderen og til oss, og som derfor henga seg selv på korset. Av Kristi offer er de sprunget fram, derfor lyser korset mellom flammene fra Hans hellige hjerte, slik Han åpenbarte det for den hellige Margareta Maria Alacoque og ville at det skulle framstilles for verden. Uten at vi derfor går inn i Jesu Kristi offersinn og gjør det til vårt, uten at vi går inn i og inn for Jesu Hjertes ønsker, hensikter og vilje, får ikke Kirke, Eukaristi, kjærlighet verdi for oss. Det samme sinnelag må være i oss som og var i Kristus Jesus (Filip. II, 5) — offerets og tjeneestens sinnelag for våre brødre — før vi i sannhet kan si at vi kjenner Jesu Hjertes hemmelighet. Vårt

liv må bli uttrykk for Kristi offer, bli ett med det, så vi på en måte bærer Kristi sårmerker på vårt legeme, idet vi «utfyller i vårt kjøtt det som mangler i Kristi lidelser, for Hans legeme som er Kirken» (Kol. I, 24).

Dette er Jesu høyhellige hjertes store og rike mysterium: Åpenbaringen av Hans offerliv i våre legemer. Dette er sann Jesu Hjerterandakt, som derfor nødvendigvis er enhet med Kirken i livssyn, vilje og virke, alle evners og krefters fulle og hele innsats for dens arbeid til sjelenes frelse. Slik blir Jesu høyhellige hjerte også for oss i sannhet «Livets og hellighetens kilde».

«Sentire cum ecclesia» — tenke og ønske, ville og virke med Kirken — det er Jesu hjerterandakt i ånd og sannhet.

Alf Høgh.

Tanker om en bok.

Av Charles Joys.

Jørgen Bukdahl: Lyseklosteret. (Aschehoug Dansk Forlag 1940.)

Det er tider da historien får større betydning og da vi igjen graver fram våre historiebøker. Det kan være vi søker forklaring på det som skjer i vår egen tid, vi finner fram paralleller og kommer kanskje til det resultat at historien gjentar seg. Men det kan også være at vi søker fortiden for å komme bort fra vår egen opprevne tid, vi søker bortgjemte steder som en gang har vært sentrum for menneskers gleder og sorger, vi fordyper oss i tider da menneskene hadde enklere livsformer og kanskje også mindre kompliserte problemer. For å si det kort, vi ønsker ro og fred med oss selv, vi ønsker å komme bort fra noen av de problemer vi ikke kan løsrive oss fra. Vi søker hjelp i fortiden da menneskene levet under andre forhold og hadde andre bekymringer.

Dette må vi kunne si at Jørgen Bukdahl gir uttrykk for i sin siste bok, Lyseklosteret. Jørgen Bukdahl, en dansk forfatter, som ifølge det han selv opplyser, har tilbrakt mange år i Norge, søker da en ny verdenskrig bryter ut over Europa, til en slik bortgjemt krok, til ruinene av det gamle cistercienserkloster noen mil sønnenfor Bergen.

Forfatteren prøver å forstå middelalderen, men han innser selv hvor vanskelig det er. «Men ellers er kun å si at stort sett er middelalderens verden en lukket bok for oss, når det gjelder om å forstå den innenfra. Der består overalt den vanskelighet, at vi eier ikke middelalderens forutsetninger. Vi bedømmer den i lyset av vår egen mentalitet og oppnår ofte kun ved å spørre den et ekko av våre egne fordommer om den. I dette løper det meste av den såkalte historiske vitenskap ut. Den har utgravet de fleste dokumenter på middelalderens kulturliv. Men sammenstillingen av dem, fortolkningen av dem er skjedd i lyset av vår egen tenke- og væremåte. Og det historiske bilde blir derved vår egen illusjon om middelalderen. Den var hverken religiøs, nasjonal eller

sosial i vår mening av ordet. Vi har utløst disse elementer som ledd i livets sammenheng, men for middelaldermennesket var det en helhet. Man kjente ikke til psykologi som en nyansert virkelighetsbestemmelse. Man tenkte i hvitt og sort, i engler og skurker. Men ikke i grått, mennesket som en blanning av begge deler.»

Her må vi få lov å spørre om ikke Jørgen Bukdahl er på galt spor. Middelaldermennesket var nettopp klar over at de fleste hverken er engler eller skurker. Vel er det så at tidens verdensbilde var preget av kampen mellom de gode og de onde manker, men menneskenes innstilling overfor disse makter kunne være høyst forskjellig. Bukdahl nevner selv at middelalderen regnet med fire slags sjeler, «de fullgode, de helt onde, de ikke helt onde og de ikke helt gode. Det er de to siste slag som skal i skjærsilden.» Det er heller senere tider som har puttet menneskene i de to sekkene engler og skurker, det var en rimelig konsekvens når man avskaffet troen på skjærsilden, og det er jo mange som selv i vår opplyste tid skjelner mellom de frelste og de fordømte på en nokså bokstavelig måte. Men det er vel å merke ikke et katolsk synspunkt. Frelsesvisshet i protestantisk betydning kan en katolikk aldri sitte inne med all den stund han ikke kan vite hvordan livet kan komme til å arte seg. Og det er tross alt Vår Herre som skal avgjøre om menneskene har levet slik at de kan regnes verdig til å bli salig. Derfor ber vi for vår avdøde som befinner seg i skjærsilden — og de fleste må vel som Bukdahl også nevner at den omveien — vi lar lese messer for dem, fordi vi vet at vi er svake og at vi ikke bare har bruk for Guds barmhjertighet, men også for våre medmenneskers forbønner.

*

Det er riktig som Bukdahl sier at «middelalderen ikke hadde synderlig tro på menneskets framskritt, i hvert fall ikke hvor det gjaldt det gode og det rettferdige.» Derfor var cistercienserne utsendt av jomfru Maria for at de ved sitt arbeid og sine bønner skulle be Gud ha tålmodighet med denne verdens krypt, utsette dommen over dem og gi dem enda en sjanse. Av den grunn kan vi ikke være enig når Bukdahl sier: «Jeg tror ikke på at middelalderen kjente stort til samvittigheten, kanskje en av grunnene til at man uten å føle at det krenket troen, kunne oppføre seg svært samvittighetsløst — altså i våre moralske øyne. Samvittigheten ble først et problem da Luther kom til og enkeltmennesket reiste seg mot Kirken og autoriteten. Da var der intet annet å påberope seg enn samvittigheten og Bibelen.» Det er nok så at middelalderens mennesker liksom nåtidens, kunne oppføre seg svært samvittighetsløst, ja mange vil mene at de må ha oppført seg meget samvittighetsløst når man tenker på den rolle religionen spilte i deres daglige liv, men for det kan man ikke si at middelalderen ikke kjente stort til samvittigheten. Det passer lite med det Bukdahl framholder i en annen forbindelse hvor han behandler klosterlivet. «Hele deres (munkenes) virke som altså gav seg utslag i kulturinteresse, var båret av denne kristne grunntanke, at andres skyld også er ens egen skyld. Fellesskap i skyldfølelsen er for middelalderkirken det kristne og derfor det menneskelige fellesskap.» Samvittigheten omfatter i hvert fall

også en følelse av skyld, vi kan vel si at det er vesentlig det vi mener med samvittighet. Middelalderen nøyet seg ikke med den individuelle samvittighet, den skulle omfatte hele samfunnet. Og her er vi igjen inne på det samme at vi mennesker er skrøpelige, vi behøver hverandres hjelp og støtte både i livet og i døden.

Det er heller ikke riktig å si at «samvittigheten først ble et problem da Luther kom til og enkeltmennesket reiste seg mot Kirken og autoriteten.» Som vi straks skal se var ikke middelalderen blottet for enkeltmennesker og det hendte ikke så sjelden at de gjorde opprør mot Kirken, eller kanskje vi heller skal si Kirkens representanter, enten det så var pave eller biskop. Når Sverre Sigurdsson motsetter seg bannet, gjør han det fordi han hevder den oppfatning at et urettmessig bann ikke er noe bann, paven kan med andre ord ta feil i sin bannlysning — det samme framsetter endog Innocens 3. Men selv når Sverre lå i bitter strid med Kirkens tjenere, vet vi ikke annet enn at han bøyde seg for Kirken som sådan. Forskjellen med senere tider er vel nærmest den at middelalderen ikke anser samvittigheten eller «den indre stemme» som høyeste norm for hva som er galt eller riktig — den viser seg jo også å ha høyst forskjelligart oppfatning — men makter utenfor det enkelte menneske, som menneske og dermed også samvittigheten må innordne seg. Selvsagt kan der oppstå konfliktsituasjoner, men det forhindrer ikke det faktum, at det er mennesket som er skapt i Guds bilde og ikke omvendt.

Jørgen Bukdahl behandler videre Hellig Olav og sier: «Han var ingen personlighet i vår forstand; enkeltmennesket som personlighet kjente middelalderen ikke. Man kunne ikke ha en sak eller tro for seg uten samtidig å ha den sammen med andre, slekten eller Kirken. Å leve var å føle seg som et ledd av en sammenheng, et samfunn. Og stred man for en sak, så stred man for denne sammenhengens skyld, ikke for sin egen. Tidens egoisme var slektsegoisme, og tidens selvhevdelse var slektshevdelse.» Nå er vi igjen uenig. Middelalderen kjente til personligheter — personligheter er vel alltid unntagelsesmennesker — og det var akkurat slike som hadde revet over alle bånd med slekten. Bukdahl nevner selv fader Hugo av St. Victor som uttrykte seg slik: «Jeg er allerede i min tidligste ungdom vandret ut av fedrelandet og har selv erfart, hvor bitter en smerte det er å forlate hjemmets lille verden, men også med hvilken frihet man så siden ringeakter marmorpalasser. Den som fedrelandet fengsler han er ennå svak, sterk er den, for hvem ethvert land er fedreland, fullkommen den, for hvem hele verden er et forvisningssted.» Enkeltmennesker av den typen har vi flere av, vi kan for den saks skyld nevne Fransiskus av Assissi og Sunniva. Men jeg vil påstå at Hellig Olav slik han er framstillet av Snorre er en personlighet også etter vår mening, selv om han ikke brøt med sitt samfunn på den måten Hugo av St. Victor mener, og det samme kan vi vel si om Sverre Sigurdsson, denne merkelige skikkelsen i Norges historie.

*

Alle disse innvendinger er ikke ment som noen direkte kritikk. Jørgen Bukdahl sier meget riktig og godt i boken om Lyseklosteret, og han har på mange måter

den riktige innstilling overfor middelalderen. Men som han selv sier er vi så bunnet av vår egen tid at det praktisk talt er ugjørlig helt ut å forstå middelalderen. Skal man begripe den, nytter det ikke å sette seg på bakbenene og stritte mot. Det forsøker heller ikke Bukdahl, hans beundring for middelalderens livssyn er ekte, men det som er nevnt her, er trukket fram for å prøve å vise at han ikke alltid tar den fulle konsekvens, han har visse bestemte meninger, som motbevises av hans egne argumenter.

Det er ugjørlig å komme inn på alt det som behandles i denne boken. Ved krigens utbrudd i 1939 reiser forfatteren som sagt fra Danmark til Norge for å besøke gamle tomter. Han berører norsk åndsliv på 1800-tallet, og fører oss via Wergeland, Bjørnson, Garborg og Kielland fram til Ole Bull. Han kommer til Ole Bulls eiendom Lyøen og derfra er ikke veien lang til Lyseklosteret. Han behandler middelalderens grunntanker og går så over til å gjenfortelle Hellig Olavs historie slik vi kjenner den fra Snorre. Han mener at all den stund Snorre har skrevet om Hellig Olav har personlige forhold spilt inn på hans beskrivelse. Endelig behandler han Draumkvedet og framholder at det er skrevet av en munk på Lysekloster.

Det er således mange sider av norsk liv og historie opp gjennom århundrene Bukdahl uttaler seg om. Man kan synes at meget virker uklart, at stilen er altfor svulmende, men det er likevel bagateller. Og til tross for at der er meget som egger til motsigelse, er der mere man må erklære seg enig i. Det står selvsagt en forfatter som Jørgen Bukdahl fritt å komme med hypoteser — som kanskje kan forekomme oss noe dristige — og dikte sitt eget inn i middelalderen. Dette spiller i og for seg ingen rolle dersom det samlede inntrykk blir riktig. Naturligvis kan man sette fingeren på enkelte detaljer. Bukdahl lar brødrene på Lyse tro at hans forfatter av Draumkvedet har gjort testamente. Men det kunne de ikke tro, for en munk som ikke har rett til personlig eiendom kan heller ikke skrive testamente.

Bukdahl nevner videre at de hvite munkene ikke hadde sans for skjønnhet. Jeg tillater meg å hevde det motsatte. Navn som Clairvaux, Fountain, Lysekloster synes ikke å tyde på noe annet. Vakrere plett enn Lysekloster må vi i hvert fall lete lenge etter, selv om frodigheten på stedet er et resultat av munkenes virke. Det er nok så at middelalderen la mere brett på det nyttige, det var viktigere for den tids mennesker at det var fisk i elven, men det forhindret ikke at de også kunne ha sans for naturens skjønnhet, selv om de ikke skriftlig har gitt uttrykk for at de falt i staver over den. De dyrket ikke naturen slik vi gjør det, de levde jo daglig i direkte berøring med naturen og var meget mere enn vi avhengig av dens luner. Derfor kunne nok fjellet og ødemarken være tilhold for onde makter, for de onde holdt vel helst til på steder som fra naturens hånd var ubeboelige og uframkommelige. Men fjellene var Guds verk likesom alt på jorden, og måtte således være vakre. Eller for å si det med en tysk predikant på 1200 tallet: «Alt er nyttig som Gud har skapt, loppen er nyttig nok — om vi bare visste til hva.»

Jørgen Bukdahl fortjener anerkjennelse for sin bok også fra katolsk hold. Vi kan møtes i beundring for den norske middelalder. Vi ser på den med forskjellige forutsetninger, den ene er vokset opp innenfor katolisismen og har selv om han lever i Norge aldri opplevet andre religiøse ytringsformer, den andre må stri seg gjennom fordommer og forkvaklete anskuelser for å finne fram til den ekte katolisisme, slik den var i middelalderen — og ble misforstått også den gangen — og slik den er i dag. Og vi vil ikke slutte uten å nevne hva Bukdahl uttaler om det han kaller middelalderens hovedtanke, «som som pulsårer ligger bak de mange århundreders kulturliv og samfundsliv», vi nevner det fordi han her har funnet fram til det sentrale i katolisismen, det punkt som Luther anså for å være det viktigste, spørsmålet om den frie vilje, om tro og gjerning. «Middelalderens hovedtanke var *helgentanken*, dette at der var enkelte mennesker, som gjorde alvor av de kristne idealer, den likedannelse med Kristus som den hellige Frans ikke bare talte og preket om, men som han bestrebet seg for å etterligne slik at gjerningen i hverdagen kunne komme til å svare til troen i hjertet. De gode gjerninger venter på den vilje som troen har gitt retning. Det er så liketil og selvfølgelig, at middelaldermennesket ikke falt i staver over dette. Tro uten gjerninger forpester sjel livet. Tro er en karakteroppgave, en holdning, retting og forsåvidt moral. Meget kommer det kanskje ikke ut av det, da verden ligger i det onde, og djevelens anslag mot mennesket er mange. Men det gjelder å trosse ham endog i nederlaget. Tro er ikke spekulasjon, men pasjon. Den er således også menneskekjærlighet og barmhjertighet. Og det er noe liketil og nærliggende. Man kan ikke sitte isolert for seg selv og være menneskekjærlig. Man må gå ut blant mennesker. Tro er samfunn. Og således er tro også noe sosialt. Presten, levitten og samaritanen rider stadig på veien mellom Jeriko og Jerusalem. Og på denne vei er der stadig mennesker som er falt blant røvere.»

Jørgen Bukdahls bok om Lyseklosteret fører oss således til gangne tider på hjemlig grunn. Boken er av øket verdi for oss all den stund den har sett dagens lys på den annen side av Skagerak. Selv om Skagerak på mange måter er større og dypere enn for et års tid siden, da det nå en gang er slik at vi ikke kan treffes og omgås som før kan vi likevel rekke hverandre hånden, og jeg tør si at et slikt håndtrykk som det Jørgen Bukdahl gir oss over Skagerak, har vi større forståelse av nå fordi vi så meget mere er på det rene med at det kommer fra hjertet.

Charles Joys.

Herhjemme —

Oslo. Første pinsedag mottok 28 barn og voksne Fermingens hellige sakrament ved hans høyerverdighet biskopens hånd. Faddere var fru Hegna og disponent Carelius. Hans høyerverdighet forrettet pontifikalmessen med sogneprestene Notenboom og Rommelse som diakon og subdiakon og pastor Maesck som assisterende prest. Ceremonimester var pastor Duin. Kirken var overfylt og hoytideligheten ble under-

streket ved den vakre utsmykning som søstrene har stor ære av og den skønne musikk. Det er sjelden vakre stemmer sangkoret nå råder over — egalt fordelt slik at totalvirkningen blir harmonisk og fulltonende. Det arbeides med liv og lyst kan man merke, og såvel dirigent som sangerne har megen ære av sin uegennyttige og offervillige innsats — sammen med det kunstnerisk fullødig orgelspill gir kirke-musikken alle gudstjenester hvori den medvirker et oppløftende og berikende preg — ikke minst fordi alle de assisterende føler seg som tjenende Kirken og den alene og derved selvforglemmende helliger seg sin oppgave i glede og takk. Men derfor bør de også selv ha takk for den glede de bereder oss alle ved sin innsats!

Også festandakten var godt besøkt.

— og derute

Den **HI. fader** talte pinsedag i radio om Leo XIII's epokegjørende rundskrivelse «Rerum Novarum» i anledning av at denne i år kan feire sitt 50 års jubileum. Pius XII understrekte atter det enkelte individs rettigheter i samfunnet og framhevet at Leo XIII's budskap har i like så høy grad bud til vår tid som den hadde på det tidspunkt det utsendtes. Først og fremst er en arbeider menneske, ikke slave, og det eksisterer såvel et retts- som et pliktforhold mellom staten og den enkelte arbeider. Det blev i øvrig over alt i den katolske verden feiret fester til rundskrivelsens ære — den betyr jo en orientering i retning en kristen sosial verdensorden som framdeles er aktuell. I Slovakiet har således lederen for de kristne arbeidere uttalt på et stort møte hvor mangfoldig tusen arbeidere var til stede at rundskrivelsen har bevart hele sin livsviktige betydning for arbeiderstandens kår og at de slovakiske arbeidere akter, så snart forholdene tillater det, å foreta en pilegrimsferd til Leo XIII's grav.

St. Georges Cathedral i Londons Westend er blitt ramt av bomber så bare murene står igjen. Man har imidlertid ryddet opp i ruinene og reist et interimistisk alter i midtskipet og pinsedag ble gudstjenestene gjenopptatt. Biskop Agino av Southwalk foretok gjeninnvielsen av kirkerommet under overveldende tilslutning.

Den spanske regjering har anmodet den franske regjering i Vichy om å få tilbake de relikvier etter den spanske middelalders store botspredikant St. Vincents Ferrer, som ble brakt fra Valencia til Frankrike under borgerkrigen. —

I Madrid har man opptatt et intenst arbeid for å få organisert sjelepleien i byens utkanter. Hittil har det bare fantes 4 sognekirker for de ca. 300 000 katolikker, som bor i denne omegn, men til tross for en sterkt følelig prestemangel, idet alene bispedømmet Madrid under borgerkrigen mistet over 400 prester, har man nå opprettet 7 nye sogn likesom det avholdes gudstjenester i en rekke interimistiske kapeller og bedesaler. Til like har mange legfolk, navnlig innenfor katolsk aksjons ungdomsavdelinger, stilt seg til presteskapets disposisjon som kateketer og innenfor foreningslivet og derved ydet verdifull støtte.

(Etter «Katolsk Ugeblad».)

Et litet kursus i kirkelatin.

VIII.

VIDĒre, å se: nutid.

- A. *video* jeg ser.
vides du ser.
videt han (hun osv.) ser.
vidémus vi ser.
vidétis dere ser.
vident de ser.

1. Hvor vi hadde *a* i *amāre* og alle *a* konjunksjon verber, har vi *e* i *vidére* og alle *e* konjunksjon verber.
2. Denne *e* finnes selv i den første person, f. eks. *video* (jeg ser), *habeo* (jeg har).

- B. *augére* å øke, forøke.
docére å lære (noen noe), undervise.
habére å ha.
tenére å holde.
terrére å skremme.
timére å frykte.

Bøy som *vidére*, dvs. ta vekk infinitiv-enderen (ere) og legg til person-enderene: eo, es, et, emus, etis, ent.

aqua vann.
aetérna evig.
viva levende.
emendāre å forbedre, rette (bøy som *amo*).
ergo derfor, da.
cur? hvorfor?
unde? hvorfra?
vos dere, eder.
nos oss.

C. OPPGAVE.

1. Docent.
2. Timémus.
3. Térreo.
4. Habétis.
5. Auget.
6. Tenes.
7. Stellas vídeo.
8. Quis docet Súnnivam?
9. Quid vidétis? Cur timétis? Quis vos terret?
10. Adsum, et glóriam tuam vídeo.
11. Ecclésia nos docet.
12. Habes vitam aetérnam.
13. Andréas Thomam videt.
14. María regínae corónam tenet.
15. Nihil féminam terret.
16. Unde ergo habes aquam vivam?
17. Longa vita non semper eméndat, sed saepe culpam auget.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo